

Izjeme od odprtosti raziskovalnih podatkov

Mojca Kotar, Univerza v Ljubljani

Ravnanje z raziskovalnimi podatki na doktorskem študiju

- **IDEALNO:**

Raziskovalni podatki so najdljivi, dostopni, interoperabilni in ponovno uporabni (Findable, Accessible, Interoperable, Re-usable - FAIR) ter odprto dostopni

- **V PRAKSI:**

Vsi raziskovalni podatki ne morejo biti odprto dostopni

- **FAIR ≠ odprtost:**

Raziskovalni podatki so lahko FAIR, vendar niso odprto dostopni takoj, po začasnem embargu ali kadarkoli

Izjeme od odprtosti raziskovalnih podatkov na doktorskem študiju Univerze v Ljubljani

- Določila še niso sprejeta
- Uporabljamo priporočila za Evropski raziskovalni prostor, v katerem sodelujejo vse države članice EU
  - **Izjeme** od odprtosti raziskovalnih podatkov v doktorski raziskavi **ne bodo drugačne** kot v programu Obzorje Evropa in novem Zakonu o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (41. člen)
  - To je smiselno, ker je **doktorska raziskava verjetno del raziskave, financirane** s strani nacionalnih financerjev ali Evropske komisije

Splošna pravila glede izjem od odprtosti raziskovalnih podatkov

V javno financiranih ali nefinanciranih raziskavah je treba zaščititi zakonodajne vidike in varnost:

- Pravice intelektualne lastnine: Zakon o avtorski in sorodnih pravicah, Zakon o industrijski lastnini
- Osebni podatki: Splošna uredba o varstvu osebnih podatkov, Zakon o varstvu osebnih podatkov
- Varnost oseb in države

Pri pogodbi s podjetjem je treba zaščititi zakonodajne vidike in varnost ter **upoštevati pogodbeno določila**:

- Zaščita poslovnih interesov/skrivnosti, kot je določeno v pogodbi
- Razkritje / odprti dostop do raziskovalnih podatkov se obravnava kot kršitev pogodbe, ki povzroči (finančno) škodo podjetju in ima pravne/finančne posledice
- **SORAZMERNOST**: doktorsko delo mora biti javno, vsi podatki ne morejo biti zaprti

Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti,

41. člen: Odprti dostop do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov

Raziskovalni podatki doktorske raziskave

(2) Rezultati raziskav, sofinancirani iz javnih virov, morajo biti odprti in dostopni ob upoštevanju omejitev, ki jih nalagajo varstvo intelektualne lastnine, varstvo osebnih podatkov, varnost oseb ali države. Odprti raziskovalni podatki morajo biti objavljeni ali drugače dostopni na način, ki omogoča njihovo najdljivost, dostopnost, interoperabilnost ter vnovično uporabo.

Obdelava osebnih podatkov kot raziskovalnih podatkov

(3) Osebnih podatki iz vsebine raziskav, sofinanciranih z javnimi viri, se lahko naknadno obdelujejo za raziskovalne namene, primerljive začetnim raziskovalnim namenom, ali druge raziskovalne namene v skladu z veljavnimi predpisi, ki urejajo varstvo osebnih podatkov. Če so bili osebni podatki v raziskavi obdelani na podlagi privolitve posameznika, na katerega se nanašajo, se lahko nadalje obdelujejo le, če privolitev vsebuje tudi naknadno obdelavo ali pa to dovoljuje nova privolitev. Pridobljene privolitve mora izvajalec znanstvenoraziskovalne dejavnosti hraniti deset let in so zaradi preverjanja zakonitosti obdelave osebnih podatkov na voljo posamezniku, na katerega se nanašajo osebni podatki, in izvajalcu znanstvenoraziskovalne dejavnosti. Privolitev ni potrebna, kadar gre za obdelavo osebnih podatkov na podlagi zakona, ki ureja varstvo dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhive.

Področna podatkovna središča za raziskovalne podatke

(4) Javna raziskovalna organizacija ali drug pristojen javni zavod lahko kot upravljavec teh podatkov za izvajanje določb prvega, drugega oziroma tretjega odstavka tega člena vzpostavi področna podatkovna središča za raziskovalne podatke v skladu z veljavnimi predpisi, ki urejajo varstvo osebnih podatkov. Upravljavec podatkov mora zagotoviti, da do vsebine podatkov iz podatkovnega področnega središča dostopajo le osebe, ki so upravičene izvajati raziskovanje v skladu s prejšnjim odstavkom.

Splošna uredba o varstvu osebnih podatkov (GDPR)

Obdelava osebnih podatkov mora biti zakonita, poštena in pregledna

Predlog novega Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2)

Posebna pravila glede obdelave osebnih podatkov za znanstvenoraziskovalne namene: člani 67-69

Obdelava osebnih podatkov kot raziskovalnih podatkov v doktorski raziskavi

Za pomoč lahko zaprosite pooblaščenno osebo za varstvo osebnih podatkov na Univerzi v Ljubljani (dpo@uni-lj.si)

Osebni podatki

Obveščeno soglasje

Obdelava osebnih podatkov v skladu z obveščnim soglasjem subjektov raziskave

Orodje: [DARIAH ELDAH Consent Form Wizard](#)

Anonimizacija osebnih podatkov

Obdelava osebnih podatkov na način, da anonimiziranih podatkov ni mogoče pripisati določljivemu ali določenemu posamezniku

Orodje: [OpenAIRE Amnesia](#)

Psevdonimizacija osebnih podatkov

Obdelava osebnih podatkov na način, da jih brez dodatnih informacij ni mogoče pripisati določenemu posamezniku, možna ponovna identifikacija

[Nasvet CESSDA:](#)

Deljenje osebnih podatkov lahko omogočimo s kombinacijo obveščene soglasja, anonimizacijo in ustreznim načinom dostopa

Uporaba podatkov iz baz v doktorski raziskavi: dogovor o uporabi baze

- Podatke iz (komercialne) baze se lahko uporablja **v skladu z dogovorom organizacije z lastnikom baze**
- Podatke iz (komercialne) baze, uporabljene v (doktorski) raziskavi in ne ustvarjene v (doktorski) raziskavi, se ne sme shraniti v podatkovni repozitorij in omogočiti odprti dostop, treba jih je **citirati v seznamu referenc z navedbo originalne baze**
- Primeri: SURS, AJPES, Amadeus

Razloge za izjemo od odprtosti raziskovalnih podatkov je treba navesti v Načrtu ravnanja z raziskovalnimi podatki (NRRP)

Če je mogoče, navedite izjeme od odprtosti doktorskih raziskovalnih podatkov že **v prvi različici doktorskega NRRP** ob oddaji dispozicije doktorskega dela

V **končnem dokorskem NRRP** ob predstavitvi rezultatov raziskave ali oddaji doktorskega dela boste navedli končne informacije o (ne)odprtosti raziskovalnih podatkov

Navedite razloge, zakaj morajo biti (nekateri) raziskovalni podatki, ustvarjeni v doktorski raziskavi, zaprti ali omejeno dostopni

Primeri različnih **ubeseditiv** razlogov za neodprtost raziskovalnih podatkov:

- Zaščita rezultatov, obveznost zaupnosti, varnosti, zaščite osebnih podatkov in druge upravičene omejitve
- Uravnoteženje odprtosti in zaščite znanstvenih informacij, komercializacija in pravice intelektualne lastnine, zasebnost, varnost, ravnanje s podatki in njihovo trajno hranjenje

V doktorskem NRRP navesti še druge odločitve

Kateri raziskovalni podatki ne morejo biti odprto dostopni:

- (Vsi) surovi podatki iz doktorske raziskave
- Raziskovalni podatki, potrebni za validacijo rezultatov, predstavljenih v doktorskem delu
- Raziskovalni podatki, obravnavani v recenziranih člankih, objavljenih kot pogoj doktorskega študija
- Vendar pa bo založnik zahteval odprte raziskovalne podatke kot dodaten material ali pa izjavo o dostopnosti podatkov

Če raziskovalni podatki ne morejo biti odprto dostopni:

- Navedite informacije, kje so shranjeni podatki, katera organizacija je obdelovalec, trajanje hrambe, anonimiziranost
- Shranite anonimizirane raziskovalne podatke v zaupanja vredne repozitorije

Raziskovalne podatke, ki ne morejo biti odprto dostopni, je treba **skrbno upravljati v vseh fazah življenjskega kroga raziskovalnih podatkov**, ne samo glede odprtosti po zaključku (doktorske) raziskave

Najlepša hvala za pozornost!

mojca.kotar@uni-lj.si

Doktorska šola UL